

En skov i Vendsyssel med en amerikansk vinkel

Skoven blev grundlagt for 40 år siden. Den ligger øst for Brønderslev.

Flere bevoksninger med nordmannsgran skal nu tilplantes med skovtræer for at kunne gennemføre et generationsskifte.

Flere steder anvendes sjældne nordamerikanske træarter – og de vokser godt.

Jeg skal i dag besøge en skovejendom i Vendsyssel. Jeg kører sammen med skovfoged *Hans Christian Graversgaard* fra Skovdyrkerforeningen Nord-Østjylland som passer skoven. (I denne artikel bruges fornavnet Hans fordi der også optræ-

Lige uden for stuevinduet står en bevoksning med eg og nobilis som nu hedder 'H.C. Dam Skovpark'.

Her stod den første bevoksning som Peter plantede i 1970. Der er nu plantet hybridlærk som på tre år er blevet 2-3 m.

I hybridlærken står mindre grupper af ær som måske kan forynge sig ad åre.

der en anden person med navnet H.C., red.).

- Der er mange bakker i denne del af Vendsyssel. De kan være et problem for transporten, og der bliver mange lavninger hvor frosten kan samle sig. Men den største udfordring for denne ejendom er nok vinden. Vi er på vestsiden af Jyske Ås, og derfor skal vi sikre et robust læ i hele skoven – og ikke bare i kanten.

Vi kører ind på gårdspladsen og bliver modtaget af skovens oprindelige ejer, Peter Ørum. Vi starter med en snak indendøre, med fin udsigt til skoven. Især i dagligstuen er der et flot kig ud i en bevoksning af eg og nobilis hvor solen står ned mellem træerne.

Sitka og lærk

Efter lidt snak skal vi ud at se på skoven. Vi starter på et areal der er let eksponeret mod vest. Det var det første sted på ejendommen der blev tilplantet. Der blev plantet sitkagran i 1970, og de blev skovet for tre år siden. Nu står der hybridlærk (FP203) – og de er allerede ved at vokse Peter over hovedet.

- Skoven skal være til nytte. Det er mit mål at skoven skal producere gavntre, siger Peter. De vigtigste nåletræarter skal være sitkagran og hybridlærk.

- Jeg mener det er de bedste arter her, siger Hans. Rødgran er ustabil og skrælles voldsomt af kronvildtet, og douglas er sårbar over for vind som mellemaldrende. Ædelgran er meget stabil over for vind, men det

- Som planteskolemand har det været naturligt for mig at plante træer på min egen jord, siger Peter Ørum.

tager lang tid at få den op.

Lige til højre for os står en gruppe ær som ikke er kommet over knæhøjde på grund af vildtbid.

- Det er en fremtidssikring af skoven, siger Hans, en gang i fremtiden kan de måske selvforynge sig under lærkene. Derfor er der også valgt en god proveniens (Margård F382).

- Hvilke løvtræarter vil du ellers bruge?

- Jeg planter ret mange arter, efter forslag fra Hans, siger Peter. Hovedtræarten er vintereg, og der er indblandet ær, tarmvridrøn, kirsebær, valnød og rødeg. Især ær, tarmvridrøn, kirsebær og valnød rummer mulighed for produktion af kvalitetsløvtræ.

- Hidtil er alt anlagt ved plantning, siger Hans. Men med tiden skulle der være mulighed for selvsåning, og det er derfor vigtigt at vi bruger gode provenienser.

Amerikanske træer

Vi går videre til ege-nobilis bevoksningen. Den er tyndet for nylig, og en grenknuser har kørt så det er let at komme frem. Og her har Peter store planer.

- Det skal med tiden blive et parklignende område med et skelet af eg og spredte nobilis, siger Peter. Området hedder "H.C. Dam Skovpark" til minde om min svoger, som døde sidste år. Vi ejede og udviklede skoven i fællesskab i over 30 år.

- I juni samlede vi 30 fra familien som plantede et udvalg af nordamerikanske træarter under egne. Her er bl.a. Amelanchier arborea (bærmispel), Acer saccharum (sukkerløn), Celtis americana (nælde-træ), Acer rubrum (rød løn), Robinia pseudoacacia og Betula nigra.

- Der er også en krydsning af Thuja plicata x standishii 'Rebild'. Krydsningen er udviklet på Arboretet, med det sigte at den ikke angribes af skivesvamp. 'Rebild' er en sort som er udvalgt af Thomsens plante-

Under eg og nobilis er der plantet en række nordamerikanske træarter, her Sassafras albidum. Bladene er i ungdomsformen aflange (som bøg), mens voksenformen er trefligede blade (som navr).

Gymnocladus dioica ("Kentucky Coffee-Tree"). Bladene er op til 75 cm lange og dobbelt finnedede – med 6-7 sideakser, hver med 6-14 småblade.

En stor bevoksning med nordmannsgran, hvor der skal plantes sitkagran og lærk i 2013.

Den nyanlagte Dam Sø.

Hvis der er for langt mellem grenkransene vil Hans bøje to sidegrene op og fastholde dem med en kabelstrip...

... året efter sætter disse sidegrene nye skud og giver fylde til den øverste del af træet.

skole til landskabsformål. Der er i alt 11 træarter som ikke er helt almindelige herhjemme.

- Det har da været svært at få fat i de arter?

- Jo, jo, de fleste kommer fra en planteskole som jeg har været med til at grundlægge uden for Chicago. De blev sendt herover i april til Hans som pottede dem – så de var klar til plantning i juni.

Det kræver en nærmere forklaring:

- Jeg er vokset op i Vrå, omkring 10 km herfra. Jeg blev uddannet som planteskolegartner og var på Vilvorde havebrugshøjskole, og så blev det til tre år ved ingeniørtropperne.

- Men herefter ville jeg tilbage til mit fag, og jeg ville se mig lidt om. Jeg fik en aftale om et job i USA og tog derover i 1965. Det var planen at jeg skulle hjem og lave en planteskole, og derfor købte jeg i 1966 et lille husmandssted på 7 ha af min onkel. Dengang kunne man godt eje landbrug som fjerneje.

- Men i 1969 besluttede jeg mig for at blive i USA og etablere en planteskole med produktion af haveplanter. Jeg beholdt ejendommen i Danmark, og begyndte så at tilplante den i 1970.

- Det var lidt svært at passe skoven på afstand, så i 1977 kom min svoger ind som medejer. Han har været bestyrer og har lavet meget af skovarbejdet, og jeg har hjulpet til når jeg har været hjemme.

- I dag laver jeg ikke så meget i skoven, og Hans' folk laver det meste. Jeg slår græs på de ubevoksede arealer, rydder op her og der og laver brænde.

- Gennem årene har vi lagt mere landbrugsjord til husmandsstedet, så der i dag er 31 ha. Det meste er efterhånden blevet tilplantet, så det nu er en ejendom med halvt klippegrønt/juletræer og halvt skovtræer.

Pasning på afstand

Vi forlader de fremmede træarter, og der er nu en flot udsigt ud over en stor del af ejendommen. I forgrunden flere bevoksninger med juletræer, og i baggrunden en eng og en nyanlagt egebevoksning med indblanding af cypres, pære og tarmvridrøn.

- I de sidste fem år er skoven blevet passet af skovdyrkerforeningen, siger Peter. Når jeg er hjemme aftaler jeg med Hans hvad der skal ske, og så korresponderer vi over mail. Hans ved efterhånden hvordan

Huset er bygget for tyve år siden i stedet for det gamle husmandssted. Neden for huset ligger Ørum Sø.

jeg tænker, så han træffer af og til beslutninger uden at have nået at spørge mig.

- Fjernadministration er et spørgsmål om afklarede mål, tillid mellem parterne – og kvalitet i udførelse af opgaverne, siger Hans. Jeg synes selv at medlemskabet er udtryk for en tættere tilknytning end "blot" et kundeforhold. Som skovdyrker vil jeg gerne have at ejendommen er medlem i foreningen "til evig tid" – det stiller krav til de beslutninger vi tager.

Dam Sø

Vi går ind gennem juletræerne.

- Juletræerne skal der gøres mere ud af end tidligere, siger Peter. Her må fagmanden afgøre hvilke tiltag der er nødvendige.

Sporet går ned ad en stejl skråning, og Hans bemærker at her sad maskinerne fast sidste efterår. Det er et af de steder hvor der ikke skulle være plantet juletræer.

- Der var råvildt inden for hegnet i vinter, siger Hans. Der var så me-

get sne at de kunne gå over hegnet. Derfor har vi brugt en del tid på at klippe træerne til.

- Generelt er der for meget råvildt i området, siger Peter. Vi vil gerne reducere bestanden, men jeg går ikke selv på jagt – så det har skovdyrkerforeningens yngre skovfolk påtaget sig at gøre.

For enden af sporet er der et stort græsklædt område med en sø.

- Det var et møghul med brændenælder og buske, siger Peter. I foråret lavede vi en sø her for at forskønne ejendommen – og det betød i øvrigt også en kortere hegnslinje omkring juletræerne. Den er opkaldt efter min afdøde svoger og hedder derfor Dam Sø.

Opbinding af sidegrene

Vi går videre gennem juletræerne. Hans viser en metode som bruges når topskuddet er blevet for langt.

- Man tager en eller to sidegrene i den øverste grenkrans, siger Hans. De bøjes op langs topskuddet og bindes fast. Man skulle tro at de

opbundne grene ville gro opad, men det gør de ikke – de gror som om de var almindelige grenkranssegrene.

- På den måde kan man "indsætte" en ekstra grenkrans på det skud som ellers ville være for langt. Det skal laves et par år før træet sælges – helst ikke højere end i ca. 1,3 meters højde – manipulationen skal være nogenlunde midt i det salgbare træ.

- Men kan du sælge et træ der er behandlet sådan?

- Ja, for det er næsten ikke til at få øje på. For nogle år siden havde jeg et med til Langesø-messen og spurgte nogle kolleger hvad der var gjort ved træet. Det kunne de ikke se – og så kan forbrugeren heller ikke.

- Disse træer er i øvrigt solgt ved fremvisning til en tysk kunde som altså har set (eller ikke set) opbindingerne, selvom de er lavet i salgsåret.

Her er skuddene bundet op med kabelstrips*), og det er Hans ikke så begejstret for – "maxtape" er mil-

dere ved træet. Hans opdager et par træer der er blevet overset og får i en fart skåret kabelstripsene over.

Ørum Sø

Vi forlader juletræerne og går hen ad et spor. Det går ret stejlt op på begge sider af vejen. Der har stået omorika og rødgran som lige er blevet skovet. Der er nu sat en blanding af cypres, kirsebær, lind og lidt Acer rubrum.

- Cypressen skal give læ om vinteren og stabilitet, siger Hans. Kirsebærren er smuk i blomstring, og linden er resistent mod honningsvamp. Blandinger er smukkere, mere robuste og på lang sigt sikrere – men de er ikke nemmere at plante eller at tynde ud i.

- De fleste af mine medlemmer har flerstrengede formål med deres skov, og derfor prøver jeg ofte at krydre bevoxsningerne med interessante, smukke eller værdifulde træarter. Formålet er at gøre skovene mere spændende og mere værdiproducerende.

- Det er vigtigt at alle arealer indeholder "sikre" arter, så skovtilstanden sikres. Men det bliver smukkere og sjovere når man også indblandet arter der giver andre oplevelser eller større værdier.

Vi fortsætter og går hen mod huset fra den modsatte side. Lige foran huset ligger en sø som har fået navnet Ørum Sø.

- Det var en tørvegrav under krigen, fortæller Peter. Vi ville lave en sø og gravede en del tørv op med en kabelgravemaskine, så søen er temmelig dyb.

- Undervejs kom der en masse sumpgas op, og et stykke tid efter vi var færdige, var der en stor klump tørv der løsnede sig fra bunden. Den flød rundt i overfladen i flere år og blev efterhånden bevokset med træer på 2-3 m højde – men nu er den gået til.

Fra juletræer til skov

- Ejendommen var oprindelig tænkt til at være planteskole, men hvad er formålet med den i dag?

- Ejendommen skal drives efter sunde produktive principper. Det er

En blandingskultur af lind, kirsebær, rød løn og cypres (løvtræerne anes med lyse blade).

Arealfordeling

Status 2009 og mål for 2020 ifølge konverteringsplan.

	2009	2020
Bøg	1,3	1,6
Stilkeg	3,6	3,6
Vintereg	0	4,6
Andet løv/bryn	3,6	3,8
<i>Løv i alt</i>	<i>8,5</i>	<i>13,6</i>
Rødgran/omorika	1,0	0
Sitkagran	0	4,5
Lærk	2,5	2,5
Cypres	0,4	1,4
Nordmannsgran	10,1	3,8
Nobilis	1,0	0,2
<i>Nåletræ i alt</i>	<i>15,0</i>	<i>12,4</i>
Ubevokset	7,4	4,9
Samlet areal	30,9	30,9

Peter Ørums virksomheder

Peter Ørum og hans kone Irma grundlagde i 1969 Midwest Groundcovers i St. Charles, lidt vest for Chicago. Groundcover betyder bunddækkeplante, men planteskolen sælger i dag alle slags haveplanter fra stauder til træer. Langt det meste er engrossalg, men der sælges også lidt detail til naboer. Planteskolen er i dag delvist overdraget til en datter og svigersøn. Se www.midwestgroundcovers.com

Peter ejer desuden sammen med sin svigersøn og kone Midwest Trading som laver pottemuld, kompost, flis, anlægsblandinger mv. samt Midwest GROMaster som sælger materialer og udstyr til væksthuse, hhv. til havecentre. Se www.midwest-trading.com og www.midgro.com

Sammen med Paul Pedersen ejer Peter P.P. & O. Nursery som producerer store træer og ligger vest for St. Charles. Se www.pponursery.com

Peter Ørum er desuden amerikansk vicepræsident i Rebildselskabet – Dansk-Amerikansk Venskabsforening – som bl.a. står for de årlige møder i Rebild Bakker 4. juli. Se www.rebildselskabet.dk

altid rart når noget giver overskud, men det er svært med sådan en skov. Jeg har den primært fordi det er rart at have noget dansk jord når jeg besøger Danmark 3-4 gange om året.

- Nu er jeg – og min søster – oppe i årene, så vi vil gerne kunne overdrage ejendommen til min datter og min søsters to børn, siger Peter. Tanken er at den skal blive et samlingspunkt for familien.

- Jeg købte ejendommen på en tid hvor der ikke var bopælspligt på landbrug. Derfor kunne min svoger og jeg godt eje den selvom ingen

af os boede på stedet. Men det går ikke i næste generation.

- Vi kunne lave generationsskifte ved at afnotere landbrugspligten og lægge fredskovspligt på ejendommen. Men den kan ikke blive fredskov når der er så mange juletræer.

- Sammen med skovdyrkerne har vi derfor lavet en konverteringsplan, således at de eksisterende juletræsarealer bliver tilplantet med skovtræer efterhånden som de afvikles. For hvert areal er det besluttet hvornår der skal plantes og med hvilken træart.

*) Kabelstrips er en plasticstrimmel som bruges til at holde el-kabler sammen. I den ene er der et øje, og den anden ende føres ind i øjet og låses automatisk fast ved hjælp af modhager. Den skal derfor skæres over når den skal fjernes.

- I 2020 vil det bevoksede areal bestå af højst 10% juletræer. Resten vil være nogenlunde ligeligt fordelt mellem sitkagran-lærk og blandinger af især løvtræer. Jeg vil godt have en del nåletræ, for jeg mener man skal sørge for at lave noget tømmer til at bygge huse.

- Der bliver nogle ubevoksede arealer i flere lavninger, bl.a. omkring Dam Sø og Ørum Sø, og de skal slås et par gange om året. Et engareal er forpagtet til en nabo som laver ensilage. Skovtilsynet ville gerne have engen med i fredskoven, men de stillede krav om at den skulle være ubevokset. Det er nye tider, for det er ikke ret mange år siden de ville have krævet at den skulle tilplantes.

- Vi har ansøgt om at få pålagt fredskov nu på basis af vores konverteringsplan, og det er lige faldet på plads. Så nu kan vi planlægge generationsskiftet.

Valnødder og rødeg

Det meste af ejendommen ligger pænt arronderet omkring huset på Bondersholtvej, men der er et mindre stykke lidt østpå. Det meste består af nordmannsgran der er plantet i efteråret 2007.

- Det er en god lokalitet til juletræer – højtliggende og ret fladt terræn og ud til en offentlig vej, siger Peter.

En mindre del, op til en ældre bøgeskov mod syd og vest, er tilplantet for tre år siden. Der står valnød, rødeg og cypres. Grønæl er ammetræ – det er en busk som nemt overvokses af træerne og går ud – en langt bedre løsning end rødæl. De to løvtræer gror rigtig godt, og mange er over mandshøjde – selv om det er en sandet jord.

sf

For tre år siden blev der plantet valnød, rødeg og cypres med grønæl som ammetræ. I dag er mange af løvtræerne 2-3 m – enkelte 4 m (en rødeg ved siden af Peter).

Vi køber PEFC
certificeret rundtræ
til vor produktion
af spånplader.

Yderligere oplysning
ved henvendelse
til vort skovkontor
tlf. 89 74 74 38

NOVOPAN
NOVOPAN TRÆINDUSTRI A-S

www.novopan.dk
novopan@novopan.dk
Pindstrup . 8550 Ryomgård

FORSTPLANT
WWW.FORSTPLANT.DK

Udsøgte skovplanter?
Det er jo **Forstplant!**